

שמעתא עמיקתא

גליון תמ"ה | פרשת נצבים - וילך | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

דילג בתפלתו על פסוק מן המלכויות האם יצא יד"ח

עובדא הוה באחד שאחר שסיים תפילת מוסף של ר"ה, נתן דעתו שדילג על פסוק ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל וכי מפסוקי המלכויות. ונשאלה השאלה בבית המדרש אם יצא ידי חובתו או שצריך לחזור ולהתפלל תפילת מוסף.

א - תנן (רי"ה לב) אין פוחתין מיי מלכויות מיי זכרונות מיי שופרות, ר' יוחנן בן נורי אומר אם אמר ג' מכולן יצא.

ומספקייל לגמ' אליבא דר' יוחנן בן נורי היכי קתני, ג' מן התורה ג' מן הנביאים וג' מן הכתובים, דהווי ט', ואיכא בנייהו (בין ת"ק לר' יוחנן בן נורי) חדא. או דילמא א' מן התורה וא' מן הנביאים וא' מן הכתובים, דהויין להו ג', ואיכא בנייהו טובא.

ופשטיין לה דמתניתין אין פוחתין מיי מלכויות מיי זכרונות מיי שופרות, ואם אמר ז' מכולן יצא כנגד ז' רקיעים, רבי יוחנן בן נורי אמר הפוחת לא יפחות מז' ואם אמר ג' מכולן יצא.

ופרש"י - ואי ס"ד ג' מן התורה וג' מן הנביאים וג' מן הכתובים לכל (אחד ואחד), אי"כ ז' נמי, ז' מן התורה ז' מן הנביאים ז' מן הכתובים, הייל ר' יוחנן בן נורי מוסיף.

ואסיקנא בגמ' שם אמר רב הונא אמר שמואל הלי כר' יוחנן בן נורי.

והרי"ף (ה) **והרא"ש** (פ"ד סי' ג) הביאו ספק הגמ' בביאור דברי ר' יוחנן בן נורי, ופשטות הגמ' דסגי בג' מכולן, ודברי שמואל דהלכה כר' יוחנן בן נורי.

וביאר **הר"ן** (שם) דאע"ג דבריייתא תניא הפוחת לא יפחות מז', ההיא ברייתא פלוגתא דמתניתין, ולפיכך לא הבאה רב אלפסי בהלכותיו.

וביאר עוד דהלכה כר' יוחנן בן נורי הלכך הכי נקטינן דלכתחילה בעינן י', מיהו אם אמר ג' יצא.

ב - והרי"ף אחר שהביא סוגיית הגמ' הוסיף וכתב - ואסיקנא בסוף פירקא (הה) אמר רב חננאל כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך, וכן אייר היושע בן לוי כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך בין ביחיד בין בצבור. וכן הלכתא. ע"כ.

והיינו דס"ל דרב חננאל קאי אפסוקי מלכויות זכרונות ושופרות, דכל שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך להזכיר הפסוקים. וסתם ולא ביאר איך מתיישב ההיא דינא עם דברי שמואל דהלי כר' יוחנן בן נורי.

ואכיל **רש"י** (לה) **ד"ה** אינו צריך הביא דברותיו פי' דרב חננאל קאי אפסוקי מלכויות זכרונות ושופרות, והקשה על דבריהם דהא דלא כרבנן ודלא כר' יוחנן בן נורי.

והוא נופא ביאר דרב חננאל קאי אמקראות דמוספין, כדיון שאמר נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כמו שכתבת עליו בתורתך, שוב אי"צ לומר מקראות המוספין.

ובתוס' (הה) **ד"ה** אלימא כתבו דר"ת פי' דרב חננאל קאי אפסוקי מלכויות זכרונות ושופרות, והיכא דהתחיל פליגי רבנן ור' יוחנן בן נורי דלא יפחות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, אבל יכול לפטור עצמו לגמרי ע"י בתורתך כתוב לאמר [אבל מקראות דמוסף צריך להזכיר לעולם].

ותוספת ביאור מציינו בדברי **הרא"ש** (פ"ד סי' י"ד) כדשאמר פסוק אחד גילה בדעתו שאינו רוצה לכלול כולם בכלל ובתורתך כתוב לאמר, וע"כ לא יפחות מן המנין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

ג - עוד תנן (גב) מתחיל בתורה ומשלים בנביא, ר' יוסי אומר אם השלים בתורה יצא.

ובגמ' (שם) מוקשינן אם השלים דיעבד אין לכתחילה לא, והתניא ר' יוסי אומר המשלים בתורה הרי זה משובח. ואמרינן דהכי קאמר מתחיל בתורה ומשלים בנביא ר' יוסי אומר משלים בתורה ואם השלים בנביא יצא.

שמעתא אליבא דהלכתא

האם יש חובה מהתורה להכנס לסגר כדי למנוע התפשטות מחלה

א. חובה להתרחק מסכנה. ב. חובה להציל חברו מסכנה. ג. איסור לסכן מסכנה. ד. חומרת איסור גרם מיתה לחבורו. ה. חובה לבצע בדיקת קורונה. ו. חובת בידוד בשעת מגיפה. ז. למנוע שגרת חיים ע"מ לעצור קצב הדבור. ח. סמכות הרשויות - דינא דמלכותא דינא.

א. חובה להתרחק מסכנה

איתא **בחולין** (י) חמירא סכנתא מאיסורא. וכתב **הרמ"א** (יו"ד סי' קטז סעי' ה) דעל כן יש לזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ואסור לסמוך על הנס או לסכן נפשו בכל כיוצא בזה. ויעו"ב **בט"ז** (או"ח סי' סו סי"ק א) שלמד מהגמ' **ברכות** (גב): שהמסכן עצמו עובר על (דברים פ"ד פס' טו) "ונשמרתם מאד לנפשתיכם". וכן נראה מה**מ"א** (סי' קד סי"ק א). וכן הוא בזהר **הרקיע** (מצוה ק"ח) **ברשב"ש** (רס"א ד"ה הצעיר). וע"י עוד בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון ק"י.

ב. חובה להציל חברו מסכנה

ואיתא **בסנהדרין** (עג) תניא מנין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטים באים עליו שהוא חייב להצילו, ת"ל (ויקרא פ"ט פס' טו) לא תעמוד על דם רעך. וכן פסקו **הטשו"ע** (חוי"מ סי' תכח). ויעו"ב **בגמ'** שם דיש חיוב לטרוח בגופו או להשכיר אחרים ולהוציא ממונו ע"מ להציל חברו. וכן פסק **בשו"ע** (שם). ויעו"ב **בבית הלל** (יו"ד סי' רב סי' ב), **בזרע אמת** (ח"י סי' נא הובא בדרכ"ת סי' קנו סי"ק נה) **ובאג"מ** (ח"א יו"ד סי' רב ד"ה והא דמפרש) שפסקו שכל ממונו צריך למסור בשביל זה. אולם דעת **המהרש"ם** (ח"ה סי' נד) **והגר"ש** **א"צ"ל** (אשרי האיש יו"ד פ"ח אות ה) דאינו חייב למסור אלא חומש ממונו. וע"י **בפת"ש** (יו"ד סי' רב סי"ק ד) שכת' דלדעת הפוסקים דבלאו בשוא"ת אי"צ יותר מרובש ה"ה הכא. וע"י עוד **במנח"ש** (ח"י סי' קג אות ד) **ובתשובות והנהגות** (ח"יה סי' שצט). ומ"מ כתי' **ביד רמ"ה** (שם) דמסתברא לן דהיכא דטרח ואגר אגורי ואצליה שקיל מיניה, דעד כאן לא חייביה רחמנא אלא למטרח בלהדורי בתה אגורי אבל לאצוליה בממוניה לא, ע"כ. **והרא"ש** (סנהדרין פ"ח סי' ב) **והטור** (שם) כתבו שאם יש לו ממון להציל עצמו חייב לשלם לחבירו. וכן פסק **הסמ"ע** (סי' א) ותמה אמאי השמיטו המחבר והרמ"א. וע"י **בשמעתא עמיקתא** גליון רל"ו לענין חובת הצלה שכמנסים עצמו בספק סכנה.

ג. איסור לסכן אחרים

ונראה דלפי המבואר לעיל דמחויב מה"ת להציל חברו מסכנה משום "לא תעמוד על דם רעך", ק"ו שאסור להכניס אותו בסכנה. ואף במקום שאינו סכנה ודאית נראה שיש משום לאו זה, דע"י **בתשב"ץ** (ח"י סי' לו ד"ה וגם) שכת' דמחללין שבת עבור חולה מסוכן משום "וחי בהם" ומשום "לא תעמוד על דם רעך". וכן הוא **בלבוש** (סי' שכח אות ב) **ובמ"ב** (סי' ד - ה). ומבואר דבסכ"כ הדוחה שבת שהיא אפי' במקום כמה ספקות יש משום "לא תעמוד על דם רעך".

ועוד נראה שהמכניס את חברו בחשש סכנה עובר על "לא תשים דמים" דיעו"ב **ברמב"ם** (שם) שכת' שכל מכושל שיש בו סכ"כ מ"ע להסירו ולהשמר ממנו וליזהר בדבר יפה יפה שגאי השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר, והניח המכושלות המביאין לידי סכנה, ביטל מ"ע ועבר על לא תשים דמים, ע"כ. וכן פסק **השו"ע** (חוי"מ סי' תכז סעי' ח). וע"י **ביו"ד** (סי' שלד סעי' מג) דמי שיש ברשותו דבר המזיק, מנדין אותו עד שיסיר הנוק. מבואר שיש חובה להרחיק כל חשש סכנה מחברו ובמקום שאין החשש רחוק הוא איסור תורה. וע"י **בפתח"ש** (ניקין פ"ו הנה ב').

וע"י עוד **בסנהדרין** (שם) שלמדו דחובה לרפאות חברו, אם הדבר בידו, דכתיב "והשבותו" לרבות אבידת גופו. וכן הוא **בשו"ע** (יו"ד סי' שלז). וא"כ י"ל דכ"י שאסור להכניסו בחולי. והעירונו שדברך זה מציינו **ברש"ש** (כתובות יח), **בחלקת יואב** (חוי"מ סי' ב) **ובקהלות יעקב** (ב"ק סי' א ד"ה ונראה). ולענין חובת הצלה במקום חשש הדבקות, ע"י מש"כ **בש"ד** בשמעתא עמיקתא גליון רל"ו.

שו"ר **בס"ח** (סי' תרעט) שכת' בזה"ל: לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא פ"ט פס' יד) שלא ירחץ אדם שהוא מוכה שחין עם יהודי אחר אא"כ יודיענו שנאמר (שם פס' יח) ואהבת לרעך כמוך (שם פס' טו) וכתביב ולא תעמוד על דם רעך, ע"כ. ומדבריו מבואר שגם משום לפני"ע איכא בכח"ג. אולם **מהרמב"ם** (ל"ת רצט), **החינוך** (מצוה רלב), **הסמ"ג** (ל"ת קסח), **הסמ"ק** (מצוה קעג), **זהר הרקיע** (לאו יב) **והספר חרדים** (פכ"ד אות סא) שאין משום לפני"ע בנתינת מכשול ממש כנתינת אבן וכדו' לפני רגלי חבירו כפשוטו יצא, אלא שלא לתת עצה שאינה חוננת ושלא להכשילו באיסור. וכ"כ **במנ"ח** (מצוה רלב אות ד) שמהחינוך והרמב"ם נראה דהפס' יצא לגמרי מפשוטו. **והגר"ש לרס"ג** (ל"ת נה עמ' 107 ד"ה ועד י"ש מקום עיון (ואגמם) הקשה על הראשונים בזה אמאי לא מנו הלאו נמי כפשוטו דקרא. וישיב דכל מכושל בידים בין בעיוור ובין בכל אדם יש בו בלא"ה אזהרה מיוחדת בפני"ע וגם עשה יש בו, מדכתיב ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך, ע"כ. ולפי"ז נמצא שחולה במחלה מדבקת או וירוס מדבק כגון נגיף הקורונה וכדו' חייב מה"ת להתרחק ע"מ שלא להדביק את חברו או עכ"פ יודיע לו ע"מ שיוכל להיזהר ממנו.

ד. חומרת איסור גרם מיתה לחברו

וכבר הפליגו הפוסקים בחומר איסור גרמת מוות לחברו ר"ל אפי' שלא במתכוון, ע"י **בחינוך** (מצוה תח) שכת' שלפי שיעון הרציחה חמור עד מאד שבה השחתת העולם, עד שאמרו ז"ל שההורג נפש מזיד אפי' עשה כל המצוות אינו ניצל מן הדין, שגא' (משלי כ"ב פס' יז), אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס ולא ימלט, ולכן ראוי למי שהרג אפי' שוגג מכיון שבאת תקלה גדולה כזו על ידו, שיצטער עליה צער גלות ששקול כמעט כצער מיתה שנפרד האדם מאוהביו ומארץ מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים, ע"כ. וע"י **במהר"י וייל** (סי' קכה) שכת' בענין מעשה שהיה יהודי א' ששלח את חבירו בשליחות בשכירות חוץ לעיר ובלכתו נהרג השליח שראוי ונכון הוא שהמשלח יקבל עליו תשובה מאחר שעל ידו נהרג, וטוב שיקבל עליו יסורין כגון תעניתו מ' יום דכבר אמרו **בשבת** (קמ"ט): כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, ע"י. והביאו **המהרש"ל** (תשובה צח) **המהר"ם מלובלין** (סי' מד) **והצ"ח** (הקדמון סי' ה) הביאו נמי כן בשם **הבאר שבע**, וע"י **ש"ש** שיצא לפסק בזה כשהשליח הלך בשכר. וע"י עוד **בפמ"א** (ח"א סי' פח).

ה. חובה לבצע בדיקת קורונה - דינם בער"ש

ונראה שכל שיש לו חשש סביר שנדבק בחולי כגון בנגיף הקורונה עליו להזהר לשמור מרחק מאחרים ע"מ שלא להכניס אותם בחשש סכנה או לעשות בדיקה ע"מ לוודאות אם אכן נדבק, ואף כשאין חובה מטעם הרשויות שנתבר שדבר זה בכלל "לא תשים דמים". וכבר הבאנו בכמה מקומות בשם **הגרשז"א א"צ"ל** (שש"כ פ"ב הנה ב) ומנח"ש תני' סי' לו אות ב) דכל דבר שהעולם חוששין לו משום סכנה הרי הוא בגדר סכנה, וא"כ ה"ה בני"ד.

וי"ל שמתור לבצע בדיקת אלו אפי' בער"ש אע"פ שיש יהודים שיתנו תשובות הבדיקה בשבת, כי עסוקים הם בהצלה מחמת חשש פקו"נ להזהיר על אלו שעמדו בקרבתו ממש שימנעו מלהתקרב לאנשים בקבוצת סיכון וכדו'. וע"י **בשו"ע** (סי' רמח סעי' ד) שמבואר שמתור לגרום מער"ש היתר דפקו"נ בשבת אם עושה כן לצורך מצוה. וא"כ ה"ה בעניינו דאיכא משום צורך מצוה כי עד קבלת התוצאות צריך להיות בבידוד ויצטרך להמנע מלהתפלל בצבור, לימוד בצוותא ועוד. ואף יצטרך להתבטל מפרנסתו ולצורך פרנסה י"א דחשיב דבר מצוה כמבואר בפוסקים שם. ואף לדעת **המ"ב** (פתחת לסי' רמח סי' כב) שבאופן שבודאי יצטרך לחלל את השבת לא מקילינן מ"מ הכא אינו אלא ספק כי יתכן שהתוצאות יהיו עוד לפני שבת או במוצ"ש. ואע"פ שאם ישאר בבידוד כמה ימים לא צריך להיבדק, מ"מ רשאי להיבדק, כי אינו מחויב להשאר בבידוד ע"מ למנוע הבדיקה כי עושה בהיתר כני"ל. ובר מן דין יש להתיר בני"ד כי באחרון הבדיקה יש משום חשש פקו"נ, כי במידה שיתברר שהבדק חולה יש לשלוח לבידוד כל אלו שהיו בסביבתו ע"מ למנוע הדבקות. ומ"מ נרא' שבדיעבד אם באו לביתו לבודק בשבת, יבדק, ואין בזה משום חילול שבת והכל לפי הענין. וע"י **בשמעתא עמיקתא** גליונות קל"ב, שסי"ט ותל"ג.

ז. חובת בידוד בשעת מגיפה

אלא דיש לעיין כמה הוא החיוב להתרחק מגרימת חשש סכנה לאחרים. **דהנה בב"ק** (ס' א) אמרו שאם יש דבר בעיר "כנס רגליך" כלומר הסתגר בביתך ואל תצא לחוץ. ועי' **במהרי"ל** (סי' ט) שבשעת הדבר רשאי לברוח ומש"כ כנס רגליך הוא שלאחר שהתחיל והתחזק הדבר וכבר ניתן רשות למשחית אז יש לכנוס רגליו. ואמרינן **בשבת** (נב.) אל יעמוד אדם במקום סכנה כו', ע"כ.

והיש"ש (שם פ"ו סי' כו) הסכים למהרי"ל דבכה"ג יברח. וכן הוא **בחי' הרע"א** (ו"ד סי' קטו טו) בשם **הרבנינו בחיי**. ועי' **זרע אמת** (ו"ד חי'ב סי' לב ד"ה הרי נ"ר) שהקשה על היש"ש שבמהרי"ל משמע שאינו חיוב וביאר שכוונת היש"ש שאם יכול לקיים "כנס רגליך" ולא לצאת מביתו אז אין חיוב לברוח והוא רק עצה טובה, אבל אם אינו יכול שלא לצאת מביתו אז מחויב לברוח. ועיי"ש שכת' דדוקא בדבר אמרו לברוח משום שבא מעיפוש האויר ושייך ג"כ הטעם דניתנה רשות למשחית כו' כי הוא עת שלטת הדין.

אלא דעיי' **במקור החסד** (על ה"ה"ח ש"ס) שצ"ן לדברי **תשובת הרמ"א** (סי' ט) ושם כת' בענין משכיר הרוצה לחזור משכירות דירה מחמת שאשתו של השוכר חולה במחלה מדבקת, שאין זה דבר שראוי לחזור בגינו. כי מה שאומר שהוא חולי מתדבק כולו הבל ומי שלבו נוקפו אומר כן, כי השם יתעלה הוא המוחץ והרופא, ע"כ. וכבר העיר המגיה שם שבדברי הרמ"א סותרים דבריו גופא שנקט שיש חובה לברוח במקום שיש מגיפה כמבואר להלן.

וכן **בשמטת כל חי** (פלאי חי'ב חו"מ סי' מט) כתב בענין רופא המטפל בחולים בשעת מגיפה, ובני הקהילה חששו שמא ידביק אותם ורצו למנוע כניסתו לבהכ"נ. והביא דברי הרמ"א הנ"ל והקשה עליו, ומסיק שעל הרופא להתקין מחיצה מסביב למקום מושבו בבהכ"נ שיחצוץ בינו ובין שאר המתפללים, וכמו שמצינו לגבי מצורע **במס' נגעים** (פ"ג מ"ג) נכנס לבית הכנסת עושים לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים על רוחב ד' אמות נכנס ראשון ויצא אחרון. וכת' עוד דכשם שאדם צריך לשמור גחלתו שלא יגיע לאחרים נוק ממנה, וכשם שבדיני נזיקין על המזיק להרחיק את עצמו כך גם בני"ד, ע"כ. וכן **בדברי יציב** (חו"מ סי' עט אות לו) דחה דברי הרמ"א ע"פ קושיא הנ"ל. וכן הוא **בשבט הלוי** (ח"ח סי' רנא אות ה).

ועי' **במ"א** (סי' תקנו ס"ק א) בשם **השל"ה** דכשאבעבועות שקורין פק"יין שפורחים בתינוקות ומתים, יש לגזור תענית, וכל אחד מחוייב להרחיק מן העיר בניו ובנותיו הקטנים, ואם לא עשה כן ה"ז מתחייב בנפשו. והקשה **הערוה"ש** (נאות י) דהרי בגמ' איתא דבר בעיר כנס רגליך, ותיירך דשאני האבעבועות דהוי מחלה מתדבקת ולכן החוב להרחיק מן העיר, ע"כ. וכן הוא **במ"ב** (סי' ק"ד). ועי' משי"כ ע"ז **זרע אמת** (שם ד"ה הך). ועי' עוד בה' **בשמעתא עמיקתא** גליון תכ"ט.

ז. למנוע שגרת היים ע"מ לעצור קצב הדיכיה

והנה מהפוסקים הנ"ל שפסקו שבשעת מגיפה יש להסתגר או לברוח ע"מ להנצל מלהדבק, יש משמעות שהדין מוטל על היחידים לשמור ע"ע, אולם לא חלה חובה להטיל מניעה על הרבים כגון הטלת סגר כללי כדי לעצור או למעט התפשטות המחלה ע"י מניעת יציאת נושאי המחלה (שאינם יודעים מכך) העלולים להדביק אחרים, דבכה"ג שהדבר גורם לשינוי סדרי העולם כגון עיי' סגר כללי ממושך וכדו' שמחמתו אנשים מאבדים עיסוקם ופרנסתם דבר עלול לגרום עוני ושיבושים בחיי בני אדם, אפשר שחובה כזו אינה חלה על הרבים אלא על כל אחד ואחד לשמור על עצמו. וכן משמע קצת **מהבה"ל** (סי' תקנ"ד ד"ה דבמקום חול) בענין מחלת חלערי"א שהיתה מחלה מדבקת כמבואר **באגרות הרע"א** (סי' עא).

ואע"פ שיש לדחות ראייה הנ"ל כי י"ל שהפוסקים דברו על חובת היחיד, אבל לא חובת הרבים התלויה בהחלטת בית הדין או מנהגי המקום כמו שמצינו בחו"מ ריש סימן קס"ג (ועי' **בצ"א** (חי'ב סי' כג) בשם הראשונים), מ"מ נראה להביא ראייה ברורה לדברינו כדלהלן. 333

כתוב **בתורה** (דברים פ"ב פ"ט ב') כי תקרב אל עיר כי תקרב אל עיר להחלם עליה. ולמדנו מכאן שהתורה התירה לצאת למלחמת הרשות. וכן הוא **ברמב"ם** (מ"ע ק"פ) **בחינוך** (מצוה תקנ"ב). ועי' **בסוטה** (מד.) ואיתא **בשבועות** (נה.) מלכותא דקטלא חד משייתא בעלמא לא מעינשא שנאי כרמי שלי לפני האלף לך שלמה למלכותא דרקינא ומאתים לנוטרים את פרוי למלכותא דארעא, ע"כ. ופרשו **התוס'** (ד"ה דקטלא) בהוצאת למלחמת הרשות קאמר, ע"כ. ועי' **ברמב"ם** (מלכים פ"ה ה"א) שכת' שמלחמת הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו, ע"כ. נמצינו למדין שמותר לצאת למלחמת הרשות, אע"פ שהיא רק להרחיב הגבול ואין בזה משום הצלת נפשות וכדו', אע"פ שמדוד העולם שבמלחמה יהיו נהרגים משתי הצדדים ויגרמו עוד צרות כגון שבי וכדו' (ל"ע), והדבר צ"ע דאמאי שרי לעשות כן והרי פקו"י דוחה. ובאמת כבר תמה ע"ז **במנ"ח** (מצוות תכה ותרד) אמאי שרי בכה"ג. ו**בחת"ס** (חו"מ סי' מד) כתב שלעולם מותר מפני שיש בזה **משום תיקון המדינה וצורך הנהגתה. והנצי"ב** (העמק דבר בראשית פ"ט פ"ה ה) כת' שבשעת מלחמה ועת לשנוא אז עת להרוג ואין עונש ע"ז כלל, **כי כך נוסד העולם**, וכדאיתא בשבועות שם דאפי' מלך ישראל מותר לעשות מלחמת הרשות אע"פ שכמה מישראל יהרגו ע"ז, ע"כ. וכן נראה **באמרי אש** (ו"ד סי' כב ד"ה אף). ועי' **במרומי שדה** (עירובין מה. ד"ה שם פרש"י) **ובדברי יהושע** (חי'ב רס"ו מה). נמצא שאין לחוש לחשש נפשות כשהוא תיקון המדינה וצורך הנהגתה, וכן הוא בני"ד. תדע שאם היו אוסרים נסיעות בכביש היו הרבה אנשים נצלים מלמות בתאונות דרכים. ועי' **בחינוך** (מצוה ר"ח) דפעמים ממון של רבים דוחה סכנה דיחיד. ודו"ק. אלא שכל זה לענין חיוב, אבל אכתי ודאי מצוה איכא אם יש בידם לעשות כן ע"מ למנוע נזק של אחרים, ובכל כגון דא הדבר תלוי לפי הענין, רווח מול הפסד, בפרט כשהדבר יגרום להצלת רבים דמסתבר שיש חובה בזה לפי עיני זקני הדור.

ה. סמכות הרשויות – דינא דמלכותא דינא

ומ"מ במדינות המחליטות להטיל סגר חלה חובה להישמע להוראות השלטונות משום דינא דמלכותא דינא. דהנה נח' הפוסקים האם דד"ד נאמר נמי על דינים של בין אדם לחבירו (הנוגעים לדיני ממונות) או על עסקי המלך לחוד. ועי' **ברמ"א** חו"מ סי' שס"ט (ע"ה) שהביא להלכה בשם י"א דלא אמרינן דד"ד אלא במסכים ומכסים התלויים בקרקע, כי המלך גוזר שלא ידורו בארצו כי אם בדרך זה, אבל בשאר דברים לא, וי"א דאמרינן בכל דד"ד, וכן הוא עיקר, ע"כ. וביאר **השי"ך** (ו"ד סי' קסה ס"ק ה) דס"ל להרמ"א דד"ד נאמר בכל דבר. ועיי"ש (חו"מ סי' ע"ס"ק לח) שתמה על **הרמ"א** כי בודאי לא אמורים בכל דבר דד"ד כי מה שהוא נגד דין תורתנו אינו בכלל זה.

ומבואר דכל חוקי המלכות שהם לתיקון המדינה אמרינן בהו דד"ד, ואף להשי"ך י"ל שהדין כן אם אינם נגד חוקי התורה. ואף תיקוני הדרכים וכדו' שאינם נוגעים לממון המלכות י"ל שהם בכלל זה, וכמבואר בלשון **ספר התרומה** (שער מו ח"ח אות ה) שכתב דד"ד אינו נוהג כי אם בדברים שהם עסקי המלך כגון "ענייני הדרכים" והטסקאות, ע"כ. ולפי"ז י"ל שחוקים שיש בהם משום שמירת הגוף והנפש הם נמי בכלל עסקי המלך לצורך בני המדינה ואמרינן דד"ד.

וגדולה מזו מצינו **בחת"ס** (חו"מ סי' מד) שתקנות שנעשו ע"י שלטון לטובת הצבור למנוע אסונות, ואם לא היו נעשים על ידם היה חיוב עלינו לעשות כזה אסור לעבור עליהם, ואין לזה שייכות לדד"ד. וכן הוא **בשבט הלוי** (ח"י סי' רצא) ו**בפנת"ש** (ח"ד עמ"ד י"ד ד"ה יש לדון). ועי' עוד **בשמעתא עמיקתא** גליונות ל"ה ותכ"ג.

מ. ס. ק. נ. א. ד. י. נ. א.

א' אם פרצה מגפה בעיר (ר"ל) חובה מהתורה לשמור על עצמו ואף להסתגר בביתו אם יש צורך בכך. ב' אם יש לו חשש סביר שנדבק במחלה מדבקת כגון בנגיף הקורונה, עליו לבודד את עצמו ע"מ שלא להכניס אחרים בחשש סכנה, או לעשות בדיקה ע"מ לוודאות אם אכן הוא נדבק. ומותר לבצע בדיקה זו אף בער"ש אע"פ שיתכן שיהודים יתנו תשובות הבדיקה בשבת, כי עסוקים הם בהצלה מפני חשש פקו"י. ג' הטלת סגר כללי על מנת לעצור או למעט התפשטות מחלה, כשהדבר גורם לשינויים חמורים בסדרי העולם כגון איבוד הפרנסה ושיבושים בחיי בני אדם, אין חובה מהתורה להטילו אלא על היחידים לשמור על עצמם. ומ"מ הכל לפי המקום והזמן לפי גודל הנזק שיתכן שיגרם וגודל ההצלה כתוצאה ממנו. והדבר תלוי בהחלטת מנהיגי הדור. ד' אם השלטונות קובעים סגר והגבלות שונות ע"מ למנוע התפשטות של מחלה חלה חובה להישמע להוראות.

ד' ולדינא כתב **הטור** (סי' תקצ"א) ואין פוחתין מני פסוקים שמלכות בכל אחד מהם, ומי' זכרונות ומי' שפורות, ורבי יוחנן בן נורי אמר אפי' לא אמר אלא ג' מלכויות וג' זכרונות וג' שפורות כגון שאמר א' של תורה וא' של נביאים וא' של כתובים יצא, והלכת כותרה, ואפילו לא אמר מהם כלום אלא ובתורתך כתוב לאמר יצא. ודאי אם התחיל פסוק א' של תורה צריך לומר עוד א' של כתובים וא' של נביאים, אבל אם אינו רוצה לומר כלום יכול לפטור עצמו במה שאומר ככתוב בתורתך שאז כולל אותם כולם ביחד, שגם נביאים וכתובים מקרו תורה, ומ"מ נוהגין כתי"ק לומר ג'. ומתחיל בשל תורה וכו' ומסיים בשל תורה, ואם סיים בשל נביא יצא.

אולם **המחבר** קיצר בדבריו וכת' (שם ט"ד) - אומרים י' פס' של מלכויות וי' של זכרונות וי' של שפורות בכל ברכה, ג' מהם של תורה, ג' של כתובים, ג' של נביאים, וא' של תורה. ואם רצה להוסיף על אלו רשאי. ו**הרמ"א** הוסיף בהגהותיו - מיהו אם לא התחיל בזה פסוק רק אמר ובתורתך כתוב לאמר יצא. ויעויין שם **במג"א** (סי' ה) ו**בלבושי שרד** (שם).

ונראה לד"מ אף המחבר מודה דבדיעבד סגי בג' פסוקים מכולן, דמאחר דכן מפ' ברי"ף וברא"ש, אמאי נימא דיתחוק על זכרונות וי' של שפורות וי' של תורה, ואלם דינא דהרמ"א י"ל דהשמיט בדווקא, וכמ"ש **בב"י** דהרמב"ם פלג על ההיא דינא דס"ל פ"ה הגמ' כפי' הרש"י, וכ"כ **הגר"א** (סי' י"ב).

וכן מבואר לד"מ **בגרי"ז** (סי' תקצ"א סי"ז) ו**בערוך השולחן** (סי' תקצ"א סי' ד) דאם אמר ג' פסוקי מלכויות, ג' פסוקי זכרונות, ג' פסוקי שפורות, אחד של תורה, והשני של כתובים והשלישי של נביאים, יצא די"ח.

ובמטה אפרים (סי' תקצ"א סי"ט) כתב - אבל אם התחיל בשום פסוק ולא אמר כולם רק אחד או שנים לבד, צריך לחזור אותו סדר שדילג בו פסוק אחד או שנים. עכ"ל. וצ"ע דאף אם דילג פסוק אחד או שנים מ"מ הזכיר ג' פסוקים כמבואר ברי"ף וברא"ש. ועי"ע מ"ש **באלף למטה** (סי' ק"ח).

ה - ובנידון צ"ק אפשר דא"צ לכל זה, דהא בסוף עלינו לשבח שבתפילת לחש אמר "ויודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים מעל ועל הארץ מתחת אין עוד". ואיתא **בגמ'** (ר"ה לב.) והשבות אלה לבבך וגו' מלכות דברי ר' יוסי, ר' יהודה אומר אינה מלכות. ופסק **הטור** (סי' תקצ"א) כר' יוסי. וכ"כ **בב"י** (שם) דקמ"ל כר' יוסי. וא"כ נמצא דמ"מ הזכיר י' פסוקים של מלכויות וד' מתוכם של תורה.

[וכן יש לצרף סברא נוספת דאין אמרינן בפסוקי מלכויות דכתובים כל הפסוקים דשאו שערים ראשיכם וכו', ומבואר **בגמ'** (נב.) דחשיבי לר' יוסי כה' פסוקי מלכויות, ולדברי ר' יהודה כג'. ופסק **הטור** (סי' תקצ"א) כר' יוסי. וא"כ נמצא אף אם חיסר פסוק א' מד' פסוקי תורה של מלכויות, אכתי אמר יותר מ' פסוקים של מלכויות, אלא דהעשירי היה מן הכתובים ולא מהתורה, ויעויין **בערוך השולחן** (סי' תקצ"א סי"ט) דנקט דהא דקאמר בגמ' אם השלים בנביא יצא, ה"ה אם השלים בכתובים, דמאי שנא].

העולה לדינא - אם בטעות דילג פסוק מן המלכויות או מן הזכרונות או מן השפורות, יצא די"ח. ואף אם דילג כמה פסוקים, כל שאמר פסוק אחד מן התורה, פסוק אחד מן הנביאים ופסוק אחד מן הכתובים, יצא ידי חובתו.

פניני מוסר

עניני שבת קודש

הכנת הנפש לשבת (ג)

הציפיה לשבת ע"י ההכנות - י"ז עיקר מצות יום הששי, ההכנה בכדי לקבל למחר את הנוראות והנפלאות של שבת קודש. והלמעשה הוא כפשוטו, וכמפורש בתורה, את אשר תאפו ואת אשר תבשלו בשל, לנקות ולצחצח, לבשל ולאפות, פשטידה וחמין, ולקנות מטעמים לרוב, כל זה להראות השמחה והציפיה אל בואו של השי"ת ביום השבת.

ולאו דוקא בערב שבת, אלא גם להתכונן בכל ששת הימים שלפני השבת כפי שהיה עושה שמאי הזקן, לזכור הנה באה השבת, לצפות לה, ולבטא שמחתו וציפיותו על ידי שהוא מרבה בהכנות, ודואג ומשתדל שיהא הכל על הצד הטוב ביותר, שכל זה היא צפיה וכיסופים לקרבת השי"ת, וכפי מידת הרצון והציפיה באה אח"כ השראת הקדושה במתנה ממנו יתברך".
(שבת מלכות עמ' פה)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מב'עמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש לחקיש 3-3-1 שלווחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש לחקיש: 1. קופות נוספות 2. חניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא